

Az 1956-os forradalom

Az 1956-os forradalom a sztálinista diktatúra elleni forradalom és a szovjet megszállás ellen folytatott szabadságharc. Nemcsak Budapest, hanem az egész ország küzdött a forradalom idején a megélhetési nehézségekkel. Budapesten a diákok békés tüntetést szerveztek október 23-án. A tüntetés a kommunista pártvezetés ellenséges reakciója és a tömegre leadott sortűz következtében fegyveres felkeléssé nőtt. A forradalom a kormány bukásához, a szovjet csapatok visszavonulásához, majd a többpártrendszer visszaállításához és az ország átalakulásához vezetett. November elején az új kormány, békés megközelítéssel megkezdte a tárgyalásokat a Szovjetunióval. A szovjet hatalom hajlandóságot mutatott a változásokra, majd meggondolta magát. A nyugat nem nyújtott segítséget nekünk. November 4-én háború indul Magyarország ellen. Több napon át küzdött, de a túlerővel szemben elbukott a magyarság. Statisztikai adatok szerint 2652 magyar esett el. A sebesültek száma több mint 19226 volt. A forradalom után, negyedmillió magyar hagyta el az országot. 1957 januárjától tömeges kivégzés és bebörtönzés következett.

Az interjúmat erről az időszakról Nagy Ottiliával (1940) és testvérével, Nagy Mártával (1936) készítettem, melynek témája: Így élték meg az 1956-os éveket. Nagy Ottilia 16 évesen, Nagy Márta 20 évesen érte meg 1956 eseményeit. A két testvér közül Ottilia tudott mesélni a Budapesten történekről. Borzalmas emlékeit idézte fel az 1956-as forradalomról. Mosolyogva kezdtük, de komor hangulattal váltunk el egymástól. Minden elhangzott szava nagy hatással volt rám, és azt hiszem, máshogy látom ezt az eseményt, és most már büszkén állok minden október 23-án az iskolában, matrózblúzban, s teszem tisztelem a forradalom halottai előtt.

B. Fanni: Köszönöm szépen, hogy vállalta az 1956-os emlékeinek felidézését, és azt is, hogy megosztja velem.

N. Ottilia: Szívesen mondom el, bár fájdalmas sebek tépődnek fel, de szeretném, ha megismernéd az én szemszögemből a valódi eseményeket. Bátran kérdezz.

B. Fanni: Hány éves volt, amikor belekeveredett a forradalomba?

N. Ottilia: 16 éves voltam. A Május 1 ruhagyárában dolgoztam, amikor a többi gyerek iskolába járt. Fájt a szívem, hogy nem lehettem igazi gyerek, és nem tanulhattam azt, amit ők.

B. Fanni: Mi történt?

N. Ottilia: Családi okok miatt, sajnos költöznünk kellett. Hol Budapesten, hol pedig vidéken laktunk. Nem voltak barátaim, nem volt senkim, akivel megbeszélhettem volna a kamaszkori bánatom, örömöm. Szerencsére a bátyám és a nővérem segített abban, hogy ne érezzem egyedül magam.

B. Fanni: Hogyan kezdődött Budapesten a forradalom? Hogyan élte meg?

N. Ottilia: A Nemzeti Múzeum lépcsőjén ültem, amikor egy könyvet olvasva láttam, hogy előttem vonulnak el 18-22 éves diákok. A Kálvin tér felől érkeztek. Láttam a fehér zászlókat, amikre buzdító szavak voltak írva. Az egyik ilyen feliratra emlékszem: „Magyaroknak magyar ruhát”. Egy fiú kiemelkedett a tömegből. Ő volt lehangosabb szószóló. Szavai megérintettek, és éreztem, hogy nekem is közéjük kell állnom. Nem csak én, hanem többen is beálltak a tüntetők közé. A tömeg egyre csak nőtt, és egyre hangosabb lett, amit sokan nem néztek jó szemmel. Elsőnek a Parlamenthez mentünk, Nagy Imrét keresve, majd a rádióhoz. Én már nem tartottam velük, mert este volt, és még csak 16 éves voltam. Amikor hazaértem, édesanyámnak elmeséltem, mi is történik a városban. Nagyon félt, hogy komoly bajok lesznek. Igaza is lett. Később hallottuk a rádióban, hogy ott volt a tömeg. Másnap a rádiónál lövéseket adtak le. Ezt a napot nevezték véres csütörtöknek. Fegyvertelen emberek azt kiabálták, hogy aki magyar, velünk tart. Édesapámmal az utcán álltunk, amikor hallottuk ezt. Összeszorult a szívem. Éreztem, hogy nekem is be kellene állnom, de nem tettem, mert annyira féltam. Láttam, hogy az Országházhoz vonultak, és az épület tetejéről belelőttek a tömegbe. Néhány ember a földre esett, néhány ember pedig kiabálva rohant el. Szörnyű volt látni, hogy egy pár fiatal rongybabaként rogyott össze. Egyre több lövés hangzott el, és megérkeztek a teherautók, akik a halott testeket szállították. Hogy hová vitték? Nem tudom, de borzalmas volt látni.

B. Fanni: Hogyan teltek a további napjai? Rosszabbodott a helyzet vagy javult?

N. Ottilia: A forradalom miatt az emberek nem dolgoztak mindennap, ezért volt, hogy abbamaradt a termelés. Az étel- és italkészlet fogyóban. Teherautókat küldtek, s benne minden olyan étel, amire szükségünk volt. Nem éhezünk, de rosszul éreztük magunkat, hogy más emberek ételén élünk. A helyzet egyre csak rosszabb lett.

Talán péntek volt, amikor egy fiú a szomszédból átköszönt nekem a teraszról. Integetett, majd láttam, hogy a fiú fején áthaladt a golyó és összeesett. A földbe gyökerezett a lábam. Nem bírtam mozdulni. Tisztán láttam, hogy az egyik szovjet katona, rezzenéstelen arccal lelőtte a gyereket. Azon az estén, sőt az elkövetkezendő estéken mindig ezt álmodtam. Sírva ébredtem föl, és ordítva bugyoláltam be magam a takaróba, mintha az valami védelmet nyújtana nekem. Azt kívántam, bárcsak ne láttam volna.

Három hónappal később elindultak újból a munkák. Édesanyám szerette volna, ha én is visszamegyek a gyárba, így lefoglalva magam, legalább nem gondolok a történetekre. Ott megismerkedtem egy lánnyal, Klarával. Ugyanannyi idős, szép lány volt. A legjobb barátomra leltem benne. Egy nap, amikor együtt indultunk dolgozni, egy szovjet katona utánunk kiáltott oroszul: Маленькая девочка, иди сюда! Ami annyit tesz: Kislány, gyere ide. Klára és én, nagyon megijedtünk. Féltünk, hogy megerőszkol vagy bántani akar, ezért elfutottunk a helyszínről. Egészen a múzeum kijáratához futottunk, ahol sortűzbe keveredtünk. Szerencsére, (már amennyire lehet szerencsének nevezni) a végére értünk oda. Amit ott láttunk, azt hiszem, soha nem felejtjük el. Mindenütt halottak, vértócsák és elhullott testrészek voltak. Még agyvelőt is láttam. Hányini tudtam volna, de erőm sem volt rá. Féltam és remegtem. Klára ugyanígy érzett. Pár perccel később megerőltettük magunkat és arrébb mentünk. A laktanyára értünk, ahol újabb terror várt ránk. Szinte mindenfelé ugyanazt láttam,

mint a múzeumnál. Sírva borultunk össze a legjobb barátnőmmel. Nem tudtuk, merre tovább. Nem tudtuk, merre lenne jobb menni. Én már csak egy dologra gondoltam. A legjobb, lehet, az lenne, ha én is meghalnék. Ezekkel az emlékekkel mégis hogyan tudnék tovább élni?

Lépéseket hallottunk a hátunk mögül. Klára reszketett, én pedig már nem bántam, ha megölnek. A bátyám a nevemet kiabálva jött oda hozzánk. A kérdése az volt: Jól vagytok? Nem válaszoltam rá, hanem belefúrtam az arcomat, a karjába. Ő csak átölelt és szó nélkül hazavitt bennünket. Hálás voltam neki, amiért aznap egész végig velem volt.

(Ekkor szünetet kellett tartunk, mert sajnos előtörtek a régi emlékek. Könnyeivel küszködve kért egy kis szünetet. Pár perccel később visszajött és folytatta.)

N. Ottilia: Ezek után házkutatások következtek, ok nélkül hurcoltak el embereket. Ami a legmegdöbbentőbb volt, hogy a papokat is magukkal vitték. Kényszerítették őket az imádkozásra, a kommunistákért. A rengeteg tüntetőt bebörtönözték, majd néhányukat megölték. Hálát adtam az Istennek, hogy se a bátyámat nem vitték el, se a nővéreimet. A forradalom miatt sokan elhagyták az országot. Csak az tehette meg, aki jó szakmával rendelkezett. Akkor, 16 éves fejjel haragudtam rájuk. Milyen magyar az ilyen? Én annak tartottam magam, és büszke voltam magamra. Rettegtünk ugyan, de tudtuk, hogy még itt vagyunk egymásnak.

B. Fanni: Ez rettenetes. Biztos vagyok benne, hogy nagyon nehéz volt megélni, de még nekem felfogni is. Hogyan tudott mégis tovább lépni?

N. Ottilia: Erős embernek tartom magam. Az elején borzalmas emlékek törtek fel belőlem, de ahogy teltek az évek, talákoztam egy fiatalemberrel. 23 éves volt, én meg 18. Tudta jól, mit éltem át annak idején, hisz tagja volt az 1956-os ifjagnak. Megértettük egymást. Ő miatta éreztem azt, hogy érdemes élni. Mindent máshogy láttam. Boldognak éreztem magam. A szerelem nem működött közöttünk, mert édesanyámék túl idősnek tartották hozzám, de lelki társamnak éreztem Miklóst. Később elköltözött, viszont a mai napig beszélünk. 3 gyerekkel, és egy gyönyörű feleséggel ajándékozta meg az Isten. Örültem a boldogságának, s egyáltalán nem éreztem haragot a családjára iránt.

B. Fanni: Ottilia, Vidéken is ennyire eldurvult a helyzet?

N. Ottilia: Hát igen, de most itt vagyok. Nincs férjem, sem pedig gyermekem. A háború végén féltem minden embert elveszíteni. A testvéreim jelentették nekem az egész világot. Budapest a horror után kihalttá, szemetessé, undorítóvá vált. Nagyon lassan épült fel. Vidéken nem történt ennyi szörnyűség. Vidéken csak hallották, mi történt, vagy látták a teherautókat elmenni a faluban. Erről inkább a testvérem tudna beszélni.

B. Fanni: Tudna nekem erről mesélni, Márta néni?

N. Márta: 20 éves voltam, mikor ez a forradalom kitört. A forradalom alatt, autókkal küldözgettük föl az ételt. Nem mentem föl Pestre, mert féltem, és idekötött a férjem, András. András nagyon nagy forradalmárként élte meg azt a korszakot. Verseket, buzdító szavakat írt. Néhányat el is küldött Pestre. Egyszer, emlékszem, az autónkból ordított kifelé. Kimászott az

autó tetejére, és a Kossuth címet tartotta maga elé. Nem érdekelte, hogy ezért bebörtönözhetik. Én pedig idegeskedve rángattam le onnan. Hála az Istennek, nem jöttek érte.

B. Fanni: Nem féltette a testvérét? Bár nem harcolt, de bármikor megölhették volna...

N. Márta: Az egész családomért aggódtam. Nem telt el úgy nap, hogy ne kerestem volna őket. A húgomért minden nap imádkoztam. Ha valami baja történt volna, nem is tudom mit csináltam volna, annyira szeretem. Ő nem csak a testvérem, a legjobb barátnőm is egyben. Sajnos nem tudtam se neki, se a szüleimnek segíteni. Mint már mondtam, a férjem miatt nem tudtam felmenni Pestre. Akkor tartottuk az esküvőnket is, amit sajnos nélkülük kellett megtartani. A forradalom miatt senki sem tudott eljönni a városból. Aztán, amikor vége lett, hálát adtam az égnek, hogy a családom épségben túlélte az eseményeket.

B. Fanni: Kisebb korában milyenek látta a kommunistákat a faluban?

N. Márta: Az iskolában egy kommunista vezető ellátogatott hozzánk, úgy 8 éves lehettem. Az iskolában ünnepeket rendeztek a tiszteletére. Szerette ünnepeztetni magát. Emlékszem, hogy egy gyerek nem énekelt neki, mert túl makacs volt. A tanároknak pedig az ilyet jelenti kellett, mert kirúghatták az állásából. Szegény gyermeket megverették, és tanulni sem engedték tovább más iskolába.

B. Fanni: Más ismerősök esetleg felkerültek még Pestre, Ottilia?

N. Ottilia: Nem nagyon éltek rokonok vagy barátok Pesten. A rokonok inkább Solymoson, Gyöngyösön laktak. Barátaink nincsenek, ugyanis a családuknak elég távolságtartó, mert sok emberben csalódtunk. Az egyetlen barátom Klára volt, a későbbiekben Miklós. Sajnos Klárát is elvesztettem 1956-ban.

B. Fanni: Szabad megkérdeznem, mi történt?

N. Márta: Miután a bátyám kimenekített minket a véres terrorból, Klára sírva, rossz állapotban keveredett haza. Szüleinek és testvéreinek mindent elmondott. Annyira féltették a szülők a gyerekeket, hogy úgy, mint sokan mások, kimenekülni kényszerültek az országból. Jó szakmával rendelkező családként el is bírtak volna helyezkedni kint, ám sajnos nem jutottak ki az országból. Költözésük előtti napon elbúcsúztam Klárától és megígértük egymásnak, hogy keressük egymást. Akár levélen, akár telefonon keresztül. Klára minden egyes szavamnál körülnézett, mintha valaki jönne vagy hallana minket. Láttam a szemében, hogy egyáltalán nem olyan, mint régen. Teljesen magába zárkózott, félt. Megértettem őt, bár én talán erősebb voltam. Tudtam leplezni ennyi sokk után az érzelmeimet. Az indulás napján, a szovjetek megtudták, hogy néhány magyar ki akar menekülni az országból. Négy teherautót indítottak fegyveres katonákkal, a megölésüket tervezték. Ahogy meghallottam, szinte tudtam, megölték őket. Pár perccel a hír után, mintha belenyilallt volna valami a szívembe. Klára halálát éreztem.

Másnap reggel édesanyám mondta, hogy a katonák kocsiján látta Klára holttestét.

B. Fanni: Sajnálom, hogy ilyen dolgokat kellett megtapasztalniuk. Senkinek sem szabadna ezt átélni. Ez a történet örök nyomot hagyott bennem egy életen át. Úgy gondolom, hogy hálát adhatok az 1956-ban résztvevő fiatal tüntetőknek, és megköszönhetem nekik a mostani helyzetünket. Szeretném még egyszer megköszönni, hogy lehetőséget adtak a riport elkészítéséhez!

N. Ottilia: Szívesen segítettünk! Reméljük, most már tudod, milyen körülményekkel találkozott ekkor Magyarország.

Az interjú után még többször átgondoltam 1956-ot, s belegondoltam abba, hogy ez nem is olyan régen történt...

Szeretném megköszönni Nagy Mártának és testvérének, Nagy Ottiliának a segítséget!

2014-09-26, Gyöngyössolymos